

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 4 1 7 0 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

EKONOMIJA

Izpitna pola 1

Torek, 4. junij 2024 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese naliveo pero ali kemični svinčnik, svinčnik, šilček, radirko, računalo in ravnilo.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na list za odgovore).

Izpitna pola vsebuje 30 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**, skice in grafe pa rišite s svinčnikom. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Pri reševanju računskih nalog mora biti jasno in korektno predstavljena pot do rezultata z vsemi vmesnimi računi in sklepi. **Rezultate zaokrožite na dve decimalni mesti, razen če se v nalogi ne zahteva drugače.** Pri rezultatu mora biti vedno navedena tudi valuta oz. merska enota.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 1 prazno.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

1. Ekonomija je družboslovna veda, ki proučuje učinkovito razporejanje omejenih sredstev.

Preglednico dopolnite tako, da pri opredelitvi zapišete ustrezen ekonomski pojem in za naveden ekonomski pojem napišete opredelitev.

Pojem	Opredelitev
	Sposobnost učinkovitega organiziranja dela, narave in kapitala z namenom doseganja dobička, vpeljevanja novosti in prevzemanjem tveganja pri poslovanju podjetja.
Proizvod	

(2 točki)

2. Denar opravlja različne funkcije. V levem stolpcu sta navedeni funkciji denarja, v desnem pa so primeri, ki opisujejo ti funkciji.

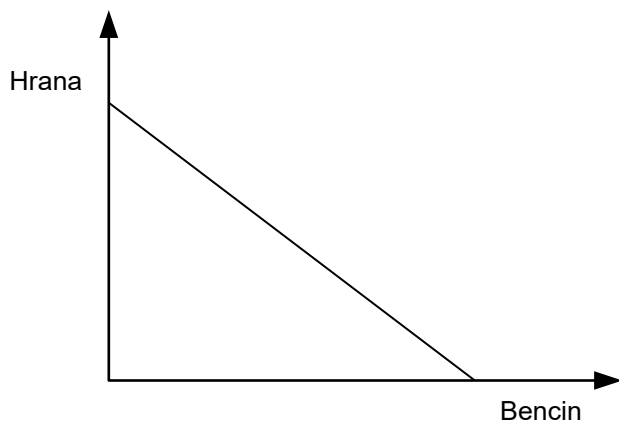
Povežite funkciji denarja s primeri, tako da na črto v desnem stolpcu vpišete črko iz levega stolpca.

	_____	Tjaša za poletne počitnice rezervira apartma na morju. Ob rezervaciji mora plačati 10 % najemnine.
A menjalni posrednik	_____	Maša v trafiki kupi bombone z bankovcem za pet evrov.
	_____	Miha v trgovini običajno kupuje s kreditno kartico, ki jo ima naloženo v mobilni banki. Denar mu banka odtegne z njegovega transakcijskega računa enkrat na mesec.
B plačilno sredstvo	_____	Konec maja prejme Ana obvestilo Finančnega urada RS o preveč plačani dohodnini. Znesek ji bodo vrnili na transakcijski račun v juniju.

(2 točki)

3. Slika prikazuje Markovo premico alternativnih možnosti potrošnje.

Zaradi razmer v svetovnem gospodarstvu sta se bencin in hrana podražila, bencin se je podražil bolj kot hrana.

Pojasnite posledice podražitve obeh dobrin za Markov nakup ob predpostavki, da se njegov dohodek ne spremeni.

(2 točki)

4. Trditve se nanašajo na proizvodne dejavnike.

Vpišite DA, če je trditev pravilna, in NE, če je napačna.

_____ Brezposelne osebe uvrščamo med neaktivno prebivalstvo.

_____ Vsi energetske viri so neomejeni in medsebojno zamenljivi pri pridobivanju električne energije.

_____ Dejavnike, ki za svoje delovanje potrebujejo počitek, imenujemo kapital podjetja.

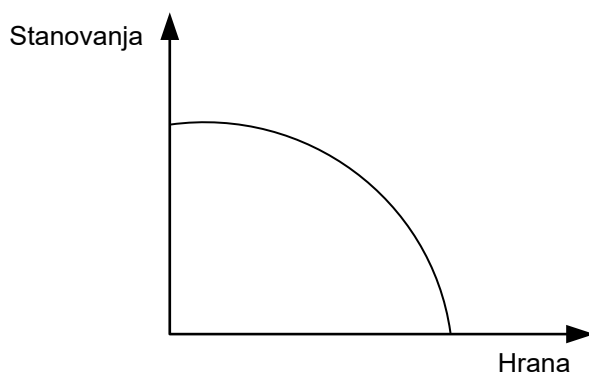
_____ Mizar za izdelavo mize potrebuje lesene deske, vijake, lepilo, žago, kladivo, izvijač in drugo orodje ter stroje, kar predstavlja kapital njegovega podjetja.

(2 točki)

M 2 4 1 7 0 1 1 1 0 5

5. Slika prikazuje proizvodne možnosti stanovanj in hrane v državi Žad.

- V gradbeni industriji so uvedli učinkovitejše metode dela. V sliko s črtkano črto vrišite ustrezen premik transformacijske krivulje.

(1)

- Podčrtajte pravilno navedbo.

V državi Žad so (se) potencialne možnosti proizvodnje hrane

zmanjšale / ostale nespremenjene / povečale.

(1)
(2 točki)

6. V procesu reprodukcije nastanejo proizvodni stroški. Opredelite spremenljive stroške (VC) in jih prikažite grafično.

- Opredelitev:

(1)

- Grafični prikaz:

(1)
(2 točki)

7. Podjetje Rišempišem, d. o. o., proizvaja interaktivne table. Preglednica prikazuje podatke o poslovanju podjetja v juniju.

kapital	2.687.500,00 EUR
fiksni stroški	150.000,00 EUR
variabilni stroški na tablo	320,00 EUR
prihodek	712.500,00 EUR
proizvedena količina	750 tabel

Izračunajte celotne proizvodne stroške in rentabilnost poslovanja podjetja.

- Izračun celotnih proizvodnih stroškov:

Rezultat: _____

(1)

- Izračun rentabilnosti:

Rezultat: _____

(1)
(2 točki)

8. Trditve se nanašajo na **proizvodne stroške** kavarne Rogljček, d. o. o.

Vpišite DA, če je trditev pravilna, in NE, če je napačna.

_____ Na teden porabijo 50 kilogramov kave.

_____ Za ogrevanje porabijo 105,30 m³ plina.

_____ Letna obraba kavomata znaša 550,00 EUR.

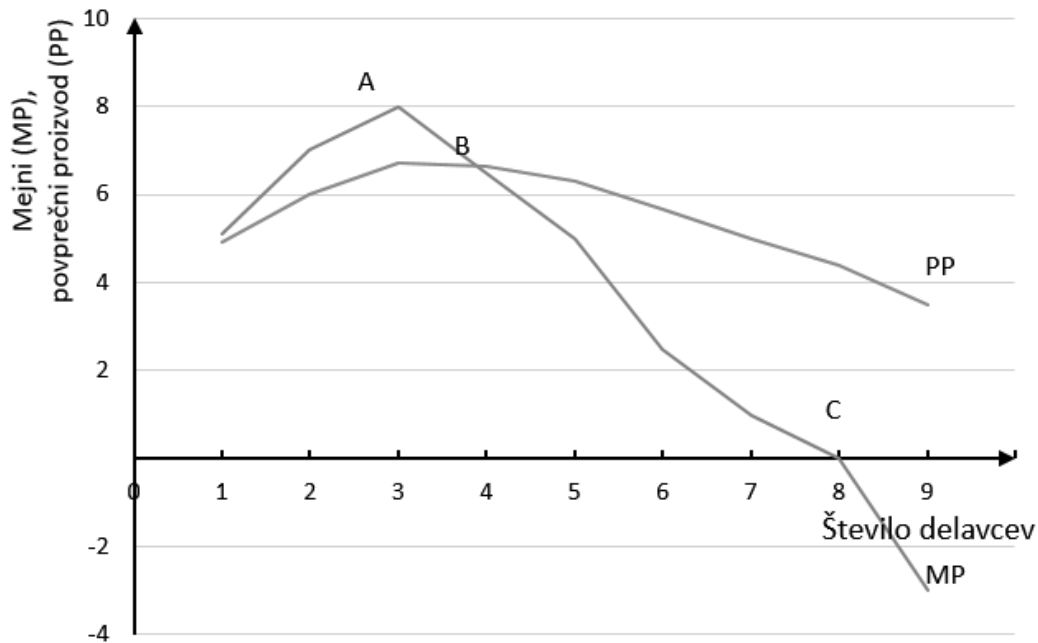
_____ Za ogrevanje plačajo povprečno 95,00 EUR na mesec.

_____ Študentu za delo v strežbi nakažejo 230,00 EUR na mesec.

(2 točki)

9. V podjetju, ki proizvaja športne copate, so zaradi zdravega načina življenja ljudi v zadnjem času zaznali večje povpraševanje po športnih copatih. Odločili so se, da se bodo skušali čim hitreje prilagoditi novim tržnim razmeram, in so povečali obseg proizvodnje. To so dosegli z večjim številom zaposlenih. Slika prikazuje mejni in povprečni proizvod zaposlenih v podjetju na dan.

- Podčrtajte pravilno navedbo.

Ekonomsko **sprejemljiv** interval zaposlovanja delavcev je med točkama

A in B / A in C / B in C.

(1)

- Utemeljite, zakaj je za podjetje **smiselno**, da zaposli več kot tri delavce.

(1)
(2 točki)

10. V dolgem obdobju v podjetjih nastanejo različni donosi.

- Podčrtajte pravilni navedbi.

Naraščajoči donosi obsega nastanejo, ko se v podjetju poveča obseg **nekaterih** / **vseh** proizvodnih dejavnikov, kar vodi v **več** / **manj** kot sorazmerno povečanje celotnega proizvoda.

(1)

- Navedite enega izmed možnih vzrokov za nastanek naraščajočih donosov.

(1)
(2 točki)

11. Navedite štiri značilnosti popolne konkurence.

(2 točki)

12. Tržne strukture se razlikujejo.

Preglednico dopolnite tako, da pri opredelitvi napišete ustrezen ekonomski pojem in pri navedenem ekonomskem pojmu napišete opredelitev.

Pojem	Opredelitev
	Na trgu je sorazmerno majhno število precej močnih ponudnikov.
Monopol	

(2 točki)

13. Na **trg tabličnih računalnikov** v Sloveniji vplivajo dejavniki ponudbe in povpraševanja.

V levem stolpcu so navedene spremembe na trgu tabličnih računalnikov, v desnem pa primeri dejavnikov, ki vplivajo na ta trg.

Povežite spremembe na trgu s primeri tako, da na črto v desnem stolpcu vpišete črko iz levega stolpca.

A	zmanjšanje obsega povpraševanja	_____	Podjetje Apple je zaradi pomanjkanja čipov proizvedlo 80 namesto 90 milijonov kosov najnovejšega modela tabličnega računalnika.
B	zmanjšanje ponudbe	_____	Vlada RS je razglasila epidemijo bolezni covid-19, zato se je zelo povečal obseg dela od doma in šolanja na daljavo.
C	povečanje obsega povpraševanja	_____	Trgovine iSTYLE so zaradi tečajnih razlik zvišale ceno tabličnega računalnika za končnega kupca.
D	povečanje povpraševanja	_____	Trgovina EPL je znižala ceno novega modela tabličnega računalnika za tiste kupce, ki so zamenjali svojo staro napravo z novo napravo.

(2 točki)

14. Dohodek potrošnikov se spreminja z gospodarskim razvojem države.

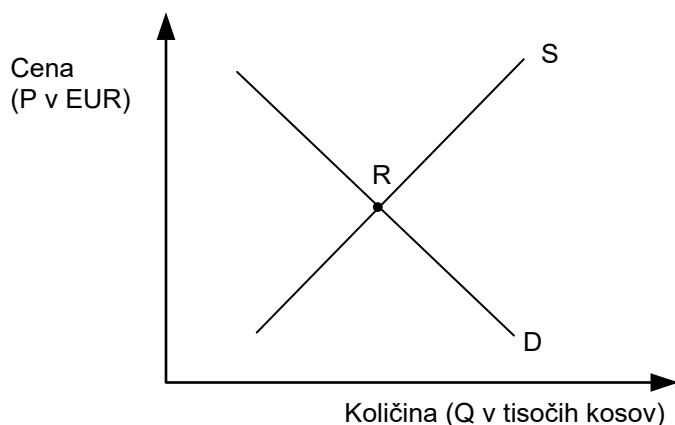
Razvrstite naštetе dobrine v pravilnem vrstnem redu glede na velikost koeficienta dohodkovne elastičnosti povpraševanja tako, da bo s številko 1 označena dobrina, ki ima najnižji koeficient dohodkovne elastičnosti povpraševanja, in s številko 4 dobrina, ki ima najvišji koeficient dohodkovne elastičnosti povpraševanja. Knjige so že označene s številko 3.

- _____ potovanje v tujino
- _____ črno-beli televizorji
- 3 knjige
- _____ zelenjava

(2 točki)

15. Slika prikazuje trg avtomobilov v Sloveniji v letu 2022.

- V sliko vrišite spremembo, ki jo povzroči svetovno pomanjkanje polprevodnikov, potrebnih za proizvodnjo avtomobilov. Krivuljo označite.

(1)

- Podčrtajte pravilni navedbi.

Zaradi svetovnega pomanjkanja polprevodnikov, potrebnih za proizvodnjo avtomobilov, se je na trgu avtomobilov ravnotežna količina **zmanjšala** / **povečala** in ravnotežna cena **znižala** / **zvišala**.

(1)
(2 točki)

16. Na trgu pralnih strojev se je spremenila cena osnovnega modela pralnega stroja, in sicer se je s 350,00 EUR zvišala na 400,00 EUR, količina tržne ponudbe pa se je s 40.000 kosov povečala na 45.000 kosov pralnih strojev.

- Izračunajte koeficient cenovne elastičnosti ponudbe.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

- Podčrtajte pravilno navedbo.

Ponudba pralnih strojev je **cenovno neelastična** / **cenovno elastična**.

(1)
(2 točki)

17. V levem stolpcu so našteje oblike denarja, v desnem pa primeri, ki jih opisujejo.

Povežite oblike denarja s primeri tako, da na črto v desnem stolpcu vpišete črko iz levega stolpca.

A	kovanci	_____	Vsak dan smo vključeni v brezgotovinsko poslovanje z denarjem, denimo, ko plačamo položnico na bankomatu.
B	bankovci	_____	Andrej je v trafiki kupil časopis Delo, plačal ga je z drobižem.
C	knjižni denar	_____	Evropska centralna banka je konec leta 2021 prenehala izdajati petstotake.
		_____	Uličnemu igralcu podarimo 1,00 EUR.

(2 točki)

18. Trditve se nanašajo na trge proizvodnih dejavnikov in dohodke.

Vpišite DA, če je trditev pravilna, in NE, če je napačna.

_____	Neto plača se izračuna kot razlika med bruto plačo, prispevki za socialno varnost in dohodnino. Delavec prejme neto plačo na transakcijski račun.
_____	Obresti so strošek izposoje kapitala in so izražene v odstotkih.
_____	Renta je cena za uporabo kapitala, s čimer se racionalizira uporaba kapitala.
_____	Podjetnik bo izposojene prihranke vložil v proizvodnjo ali drugo ekonomsko dejavnost, ki mu prinaša dobiček.

(2 točki)

19. Lani so se realne plače zaposlenih zvišale za 5,5 %, cene življenjskih potrebščin pa so se znižale za 2,5 %. Izračunajte, za koliko odstotkov so se spremenile nominalne plače zaposlenih.

– Izračun:

Rezultat: _____

(1)

– Podčrtajte pravilni navedbi.

Kadar je rast nominalnih plač **nižja** / **višja** od rasti cen življenjskih potrebščin,
se kupna moč zaposlenih **zmanjša** / **ne spremeni** / **poveča**.

(1)
(2 točki)

20. Prodaja ekoloških živil v EU nenehno narašča in dosega okoli 37,4 milijarde evrov na leto. Veča se tudi površina obdelovalne zemlje, namenjene za ekološko kmetijstvo, a je zanj še vedno namenjenih le 7,5 odstotka vse obdelovalne zemlje v EU. Povpraševanje po ekoloških živilih je večje od ponudbe, zato EU takšno hrano tudi uvaža.

(Vir: prirejeno po: www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/society/20180404STO00909/ekolosko-kmetijstvo-v-eu-podatki-in-predpisi. Pridobljeno: 24. 1. 2023.)

Analizirajte besedilo, podčrtajte pravilno navedbo in odgovor utemeljite.

– Povečano povpraševanje po ekoloških živilih, ob drugih nespremenjenih okoliščinah, lahko na trgu kmetijskih zemljišč povzroči **zmanjšanje** / **povečanje** ravnovesne zemljiške rente.

(1)

– Utemeljitev:

(1)
(2 točki)

21. Prebivalstvo je najpomembnejši dejavnik ustvarjanja BDP.

- Opredelite pojem brezposelne osebe.

(1)

- Navedite obrazec za izračun stopnje brezposelnosti.

(1)

(2 točki)

22. Sredi leta 2021 je imela Slovenija 2.108.732 prebivalcev. V tistem letu se je v Slovenijo priselilo 23.624 in iz nje odselilo 21.144 prebivalcev.

(Vir: SURS, www.stat.si. Pridobljeno: 22. 1. 2023.)

- Izračunajte stopnjo migracijskega salda.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

- Navedite dva razloga za priseljevanje tujcev v Slovenijo.

(1)
(2 točki)

23. Tihomorska država Nauru, ki kot valuto uporablja avstralski dolar (AUD), je leta 2021 ustvarila bruto domači proizvod v višini 196.094.585,00 AUD.

(Vir: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=NR>. Pridobljeno: 28. 12. 2022.)

- Izračunajte BDP/prebivalca v tej državi v avstralskih dolarjih, če je imela država v letu 2021 10.873 prebivalcev.

Izračun:

Rezultat: _____ AUD/prebivalca

(1)

- Ob upoštevanju tečaja 1 AUD = 0,6379 EUR preračunajte BDP/prebivalca Nauruja v evre.

Izračun:

Rezultat: _____ EUR/prebivalca

(1)
(2 točki)

24. Potencialni BDP bi dosegli, če bi izkoristili dejavnike na najboljši možni način.

Levi stolpec prikazuje dejavnike potencialnega BDP, desni stolpec pa jih opisuje s primeri.

Povežite dejavnike potencialnega BDP s primeri tako, da na črto v desnem stolpcu vpišete črko iz levega stolpca.

A	prebivalstvo	_____	V slovenskih gozdovih je bilo v letu 2021 posekanega za približno 4 % manj lesa kot leto prej. Količinsko je to pomenilo 4,1 milijona m ³ lesa, od tega 2,2 milijona m ³ iglavcev in 1,9 milijona m ³ listavcev.
B	naravno bogastvo	_____	Po podatkih o končnem realiziranem proračunu leta 2021 je Slovenija že šesto leto zapored povečala obseg proračunskega financiranja raziskovalno-razvojne dejavnosti (RRD). Za RRD je tako namenila 264,3 milijona EUR oz. za 9 % več kot leta 2020.
C	proizvedeno bogastvo	_____	V letu 2020 se je v Slovenijo priselilo 36.110 prebivalcev, od tega jih je bilo 60 % starih 25–64 let. Med temi jih je imelo osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo skoraj 24 %, srednješolsko 56 %, višje- ali visokošolsko pa 21 %.
D	tehnološki napredek	_____	Vrednost investicij v osnovna sredstva v Sloveniji je leta 2020 znašala 5,6 milijarde EUR in je bila – po treh zaporednih letih rasti – za 16,8 % nižja kot v letu prej. Leta 2020 je na poslovanje podjetij močno vplivala zdravstvena kriza.

(2 točki)

25. Preglednica prikazuje javnofinančne prihodke Slovenije v oktobru 2022.

Javnofinančni prihodki	V milijonih EUR
1. Tekoči prihodki	1.800.327.339
1.a Davčni prihodki	1.720.159.398
Davki na dohodek in dobiček	347.135.145
Prispevki za socialno varnost	693.747.780
Davki na plačilno listo in delovno silo	2.181.816
Davki na premoženje	45.109.500
Domači davki na blago in storitve	613.088.833
Davki na mednarodno trgovino	30.712.252
Drugi davki	-11.815.927
1. b Nedavčni prihodki	80.167.941
2. Kapitalski prihodki	26.676.927
3. Prejete donacije	167.861
4. Transforni prihodki	814.181
5. Prejeta sredstva iz EU	75.058.179
SKUPAJ PRIHODKI	1.903.044.488

(Vir: Konsolidirana bilanca javnega financiranja 1992–2022, www.gov.si teme/fiskalna-in-javnofinancna-politika/. Pridobljeno: 28. 12. 2022.)

– Dopolnite trditev.

Davčni in _____ prihodki so tekoči prihodki. Gre za najbolj zanesljiv in najstabilnejši vir financiranja javne porabe, saj so ti prihodki oktobra 2022 obsegali _____ EUR, kar pomeni _____ odstotka vseh javnofinančnih prihodkov.

(2 točki)

26. Fiskalna politika je poleg denarne politike najpomembnejša ekonomska politika.

V levem stolpcu so navedene funkcije fiskalne politike, v desnem stolpcu pa so trditve, ki jih opisujejo.

Povežite funkcije fiskalne politike s trditvami tako, da na črto v desnem stolpcu vpišete črko iz levega stolpca.

A alokacijska
funkcija

Vlada bo v letu 2023 s 485 milijoni EUR krepila konkurenčnost gospodarstva in podpirala tehnološko razvojna podjetja, vlagala bo v raziskovalce in njihovo opremo ter spodbujala sodelovanje izobraževalnih ustanov in gospodarstva.*

B prerazdelitvena
funkcija

V finančni stiski je ena izmed rešitev izredna denarna socialna pomoč države, ki je namenjena vsem državljanom Slovenije.

C stabilizacijska in
razvojna funkcija

V letu 2022 je delež javnih izdatkov za formalno izobraževanje 5,4 % BDP Slovenije.**

* (Vir: povzeto po: Infografika državni proračun 2023, www.gov.si/novice/2022-12-16-ste-se-ze-vprasali-za-kaj-placujete-davke/. Pridobljeno: 28. 12. 2022.)

** (Vir: SURS. Pridobljeno: 28. 12. 2022.)

(2 točki)

27. Evropska centralna banka (ECB) je 15. 12. 2022 **zvišala** obrestno mero za 0,5 odstotne točke.

(Vir: povzeto po: Banka Slovenije. Pridobljeno: 28. 12. 2022.)

Obkrožite pravilno navedbo in utemeljite smiselnost ukrepa v boju proti inflaciji.

- Zvišanje obrestne mere je ukrep
 - A ekspanzivne fiskalne politike.
 - B ekspanzivne denarne politike.
 - C restriktivne fiskalne politike.
 - D restriktivne denarne politike.

(1)

– Utemeljitev:

(1)
(2 točki)

28. Trditve se nanašajo na plačilno bilanco Slovenije.

Vpišite DA, če je trditev pravilna, in NE, če je napačna.

_____ Če ima tekoči račun plačilne bilance presežek, ima tudi plačilna bilanca presežek, vendar ne v enakem znesku.

_____ V bilanci storitev so najpomembnejši prejemki in izdatki, povezani s turizmom in transportom.

_____ Velikost izvoza in uvoza blaga in storitev je prikazana v posebni bilanci, ki jo imenujemo trgovinska bilanca.

(2 točki)

29. CEFTA (Central European Free Trade Agreement) je sporazum, sklenjen med sedmimi državami z različno stopnjo gospodarskega razvoja, Albanijo, Bosno in Hercegovino, Črno goro, Kosovom, Moldavijo, Severno Makedonijo in Srbijo, ki vključuje medsebojno odpravo carin in zmanjšanje številnih nekarinskih ovir v trgovanju z dobrinami.

– Obkrožite pravilno navedbo.

Glede na stopnjo integriranja je CEFTA

A carinska unija.

B prostocarinsko območje.

C gospodarska unija.

(1)

– Navedite dva cilja povezovanja držav v različne oblike integracij.

(1)
(2 točki)

30. V podjetju Slanik, d. o. o., uvažajo polenovke iz Islandije. Leta 2021 so za 1.500 kilogramov polenovk plačali 730.290,00 islandskih kron (ISK). Leta 2022 pa so naročilo ponovili in za isto količino polenovk odšteli 5.190,00 EUR.

Podčrtajte pravilno navedbo in odgovor utemeljite.

- Ob deviznem tečaju 1 ISK = 0,0071 EUR v letu 2021 in predpostavki, da se cena polenovk v ISK v letu 2022 ni spremenila, sklepamo, da je evro

apreciiral / depreciiral / devalviral / revalviral.

(1)

- Utemeljitev:

(1)
(2 točki)

Prazna stran